

Motion till riksdagen 2013/14:U235

av **Hans Linde m.fl. (V)**

Afrika

1 Innehållsförteckning

2	Förslag till riksdagsbeslut	2
3	Inledning	3
4	Partnerskap på lika villkor	4
4.1	Handel och investeringar.....	5
4.2	Utvecklingssamarbete	6
4.3	Skuldavskrivningar	6
4.4	Diplomatisk närvaro.....	7
5	Utvecklingen i Afrika söder om Sahara – framsteg och bakslag.....	8
5.1	Sydafrika	8
5.2	Zimbabwe	9
5.3	Demokratiska republiken Kongo	9
5.4	Senegal.....	10
5.5	Nigeria.....	11
5.6	Mali.....	11
5.7	Burkina Faso	12
5.8	Sudan	13
5.9	Etiopien.....	14
5.10	Eritrea.....	14
5.11	Somalia	15

Fel! Okänt namn på

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ökat politiskt och ekonomiskt självbestämmande ska vara en av de centrala utgångspunkterna för Sveriges utvecklingssamarbete med Afrika.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige inom EU bör verka för handelsavtal med AVS-länderna som tar sin utgångspunkt i millenniemålen och en samstämmig utvecklingspolitik.¹
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att världens fattigaste länder får totala och ovillkorade skuldavskrivningar.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör få i uppdrag att ta fram en strategi för framtida aktörssamverkan mellan Sydafrika och Sverige.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige i FN och EU kraftfullt måste verka för ett ingripande mot plundringen av Demokratiska republiken Kongos naturtillgångar.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör ta initiativ inom ramen för EU och FN för att uppmärksamma konflikten i södra Senegal.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att oljebolagen som är verksamma i Nigerdeltat tar sitt ansvar och bidrar till att starta en fond för sanering av regionen.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör fortsätta bedriva ett långsiktigt utvecklingssamarbete med Burkina Faso.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om oljeindustrin i Sudan.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige kraftfullt bör uppmärksamma de omfattande brotten mot de mänskliga rättigheterna i Etiopien i sina bilaterala kontakter med regimen såväl som i FN och EU.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige i alla kontakter med Eritrea, bilateralt och genom multilaterala organisationer, måste kräva Dawit Isaaks omedelbara frisläppande.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör stödja arbetet för fred och demokrati i Somalia.

Fel! Okänt namn på

¹ Yrkande 2 hänvisat till NU.

Fel! Okänt namn på

3 Inledning

Afrika är en kontinent i snabb förändring. Men utvecklingen är långt ifrån entydig. Det mångfacetterade Afrika som nu växer fram ryms sällan i den förenklade och ofta felaktiga bild som ges av Afrika i nord. Afrika är i dag så mycket mer än en kontinent av krig, aids och lejon som parar sig i solnedgången. Här ryms några av världens blodigaste konflikter, såsom Somalia och Demokratiska republiken Kongo, men här finns även de mödosamma fredsprocesserna i Liberia och Angola samt länder som Tanzania och Zambia som i decennier har åtnjutit fred. I Afrika hittar man också några av världens grymmaste diktaturer, som de i Eritrea och Ekvatorialguinea. Men här finns samtidigt stabila demokratier som Ghana och Botswana. På kontinenten lever människor i djupaste fattigdom men det finns också exempel på ekonomiska framsteg.

Hindren för utveckling och fattigdomsbekämpning är många och komplexa – det kommer därför aldrig att finnas några enkla lösningar för de många utmaningarna i Afrika. Vänsterpartiet ser att utveckling och fattigdomsbekämpning i Afrika kräver skuldavskrivningar, ett ökat bistånd, en klimatpolitik där de rika länderna och de multinationella företagen tar sitt ansvar, ett stärkt regelverk för vapenhandel, en reformering av IMF och Världsbanken, tydligare globala regler för utländska investeringar och rättvisa handelsregler. I grunden krävs en ny ekonomisk ordning med en tydlig omfördelning av makt och resurser från den rika världen till Afrika.

Samtidigt går det inte att blunda för det faktum att Afrika är en kontinent som förändras. En rad länder har sedan millennieskiftet kunnat gå från att vara låginkomstländer till att bli medelinkomstländer, ofta tack vare höga råvarupriser. Arbetet med millenniemålen har gjort skillnad. Enligt Unicef har Etiopien, Liberia, Malawi och Tanzania redan fått ner sin barnadödlighet med två tredjedelar jämfört med 1990, och har därmed uppnått det millenniemålet i förtid. Antalet afrikaner som har tillgång till rent dricksvatten har fördubblats sedan 1990. Afrika söder om Sahara är den region där spridningen av hiv och dödsfallen i malaria minskat mest. Arbetet med millenniemålen visar att förändring är möjlig. Afrikas framtid är på inget sätt ödesbestämd.

Klimatförändringarna, som redan drabbar Afrika oerhört hårt, har framför allt skapats utanför Afrika, och ansvaret vilar därför tungt på de industrialiserade staterna, inklusive Sverige. Vänsterpartiet har föreslagit en satsning på 3 miljarder kronor i klimatbistånd över tre år, utöver dagens enprocentsmål för utvecklingssamarbetet, som en del i det ansvar som Sverige borde ta för de klimatförändringar i Afrika som vi varit med om att skapa. Detta beskrivs vidare i Vänsterpartiets motion ”En svensk utvecklingspolitik för rättvisa, jämställdhet och hållbar utveckling” (2013/14:U264).

Om Afrika ska kunna ta sig an sina utmaningar har man inte råd att exkludera kontinentens kvinnor från politik och ekonomi. Hög mödradödlighet, ojämlig fördelning av resurser mellan män och kvinnor, mäns våld mot kvinnor, den höga andelen flickor som utestängs från utbildning m.m. skapar avgörande hinder för all form av samhällelig utveckling i Afrika. Varje stra-

tegi för utveckling och fattigdomsbekämpning som vill vara framgångsrik måste därför inkludera ett tydligt jämställdhetsperspektiv.

Sydafrika har i dag en av världens mest progressiva lagstiftningar för hbtq-personer, homosexuella, bisexuella, transpersoner och queer. Men i alltför många länder hotas hbtq-personer av fängelsestraff, trakasserier, våld och mord. Sverige kan spela en nyckelroll i att stötta de modiga afrikanska hbtq-personer som nu organiserar sig i många länder på kontinenten i kamp för sina intressen.

Utmaningarna för Afrika och dess folk är många, men det är också möjligheterna. Sverige kan och bör på ett avgörande sätt spela en roll för att bidra till en positiv utveckling. Vår roll i kampen mot apartheid, vår militära alliansfrihet och vår i stora delar avsaknad av kolonial historia på kontinenten ger Sverige en möjlighet att vara en länk mellan Afrika och Europa såväl som att vara en positiv kraft i enskilda länder.

I denna motion lyfter vi i Vänsterpartiet fram konkreta förslag till hur vi vill lägga grunden för en ny svensk Afrikapolitik. I flera fall har vi mer utförligt beskrivit vår syn på enskilda länder och frågor i andra motioner och initiativ i riksdagen. I denna motion berörs bara Afrika söder om Sahara. Nordafrika, inklusive Västsahara, behandlar vi i motionen ”Mellanöstern och Nordafrika”.

4 Partnerskap på lika villkor

Varje land har sin egen historia och sin egen unika situation. Det finns inte bara en väg till utveckling. Därför måste besluten om ett lands utveckling tas av invånarna själva – detta är grunden för demokrati.

Det kanske största hindret för utveckling i Afrika är, och har varit, att Afrika saknat makt över sina egna samhällen, sina naturtillgångar och sin utveckling. Många gånger har försök till fattigdomsbekämpning slagits sönder av omvärldens krav, multinationella företags plundring eller orättvisa handelsregler.

Inom ekonomin ersattes kolonialismen av ett på många sätt nykolonialt system, där makten över naturtillgångar, företag och banker stannade i händerna på intressen från nord. Afrikas befolkning måste tillåtas att formulera sina egna mål och visioner och styra sin egen utveckling. En förutsättning för en framgångsrik fattigdomsbekämpning och utveckling är att det politiska och ekonomiska självbestämmandet i Afrika ökar.

För varje krona nord ger i bistånd uppskattas mer än 10 kronor strömma tillbaka genom olagliga och oredovisade kapitalflöden, s.k. kapitalflykt. Detta är ett av de största utvecklingshindren för Afrika. Varje år uppskattas mellan 1 260 och 1 440 miljarder US\$ försvinna spårlöst från utvecklingsländerna genom kapitalflykt. Bara Nigeria uppskattades förlora 130 miljarder US\$ mellan 2000 och 2008. I motionen Kapitalflykt från syd (2011/12:Sk206) presenterade Vänsterpartiet en rad förslag på hur kapitalflykten kan begränsas.

Fel! Okänt namn på

Exemplen är många på hur IMF:s och Världsbankens krav på privatiseringar, avregleringar och nedskärningar i offentlig sektor har gått stick i stäv med demokratiskt fattade beslut i Afrika och direkt motverkat utveckling och fattigdomsbekämpning. Vänsterpartiets syn på detta beskrivs vidare i motionen ”IMF och Världsbanken” (2012/13:U226).

Allt utvecklingssamarbete ska utgå från respektive mottagarlands egna behov. Det ska respektera dess suveränitet och inte förknippas med politiska eller ekonomiska villkor. Så är långt ifrån fallet i dag. Ökat politiskt och ekonomiskt självbestämmande ska vara en av de centrala utgångspunkterna för Sveriges utvecklingssamarbete med Afrika. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

4.1 Handel och investeringar

Under kolonialismen skapades handelsmönster där Afrikas roll blev att producera råvaror till förädlings- och tillverkningsindustrin i Europa. Det skapade en tydlig arbetsdelning, men även en tydlig fördelning av vinsterna från produktionen. Tillverkningsindustrin i nord kunde göra enorma vinster på Afrikas billiga naturtillgångar och arbetskraft, vinster som i ytterst begränsad omfattning kom Afrikas befolkning till del.

Dessa handelsmönster och denna ekonomiska arbetsdelning har i stor utsträckning upprätthållits även efter Afrikas frigörelse. Handelshinder för afrikanska produkter, i kombination med omfattande dumpning av subventionerade produkter från Europa och Nordamerika, har effektivt slagit sönder varje försök till ekonomisk utveckling och uppbyggnad av förädlings- och tillverkningsindustri i Afrika. I dag växer många afrikanska ekonomier snabbt, men det är en tillväxt många gånger driven av höga världsmarknadspriser på olja och mineraler. Frågan är hur många afrikaner som i dag får ta del av denna ekonomiska tillväxt och om den är långsiktigt hållbar.

Dagens orättvisa handelsregler skapar inte bara ökade klyftor inom och mellan länder, de skapar också klyftor mellan män och kvinnor. Kvinnor och män arbetar och får sina inkomster från olika sektorer av ekonomin. Kvinnor får ofta sin försörjning från de sektorer som drabbas hårdast av dumpning och avreglerad handel. Inom jordbruk dominerar t.ex. kvinnor i den småskaliga produktionen för den lokala marknaden som i dag ofta hotas av dumpade jordbruksprodukter från EU. Samtidigt återfinns männen oftare i den mer storskaliga produktionen av exportgrödor, s.k. cash crops. Undersökningar från Ghana visar dessutom att handelsliberaliseringar hade betydligt mer negativa effekter för företag ägda av kvinnor än för företag ägda av män p.g.a. att de kvinnliga företagen hade sämre tillgång till kapital och krediter. Vänsterpartiet har utvecklat sin syn på handel och jämställdhet i motionen ”En handelspolitik för jämställdhet” (2008/09:N210).

I mer än tio år har EU förhandlat om EPA-avtal, ekonomiska partnerskapsavtal, med AVS-länderna i Afrika, Västindien och Stilla havet. Avtalen har mött massivt motstånd från både regeringar i syd och folkrörelser. Oron har varit stor för att EPA-avtalen skulle slå ut lokal produktion i syd, öppna upp

fler möjligheter för multinationella företag att exploatera naturtillgångar och leda till att utvecklingsländerna skulle förlora viktiga inkomster. Vänsterpartiet har utvecklat partiets syn på EPA-avtalen i motionen ”Internationell handelspolitik för rättvisa, jämställdhet och hållbar utveckling” (2012/13:N206).

Kommissionen har nu satt en ny deadline för förhandlingarna. De länder som inte undertecknat EPA-avtalet före den 1 januari 2014 riskerar att få höjda tullar för sin export. Bland annat skulle EU höja sina tullar mot Kenya, Namibia och Ghana, vilket självklart skulle försvåra ekonomisk utveckling och fattigdomsbekämpning i dessa länder. Vänsterpartiet anser att Sverige bör motsätta sig höjda tullar mot afrikanska länder och att Sverige bör verka för att EU visar en större lyhördhet för de afrikanska staterna inom ramen för förhandlingarna om framtida EPA-avtal. Sverige bör inom EU verka för handelsavtal med AVS-länderna som tar sin utgångspunkt i millenniemålen och en samstämmig utvecklingspolitik. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

4.2 Utvecklingssamarbete

Vänsterpartiets utgångspunkt är den internationella solidariteten. Vår kamp för rättvisa och jämställdhet varken börjar eller slutar vid Sveriges gränser. Därför arbetar vi för ett högt bistånd av hög kvalitet till Afrika. Vi vill att utvecklingssamarbetet ska utgå från mottagarnas prioriteringar, inte från våra egenintressen i nord eller som ett maktmedel mot mottagarna. Allt utvecklingsbistånd ska utgå från respektive mottagarlands egna behov. Det ska respektera dess suveränitet och inte förknippas med politiska eller ekonomiska villkor. Ägandeskap är en fråga om demokrati men också om effektivitet. Ska biståndsmedlen leda till långsiktiga förändringar krävs att mottagaren äger sin egen utveckling.

Afrika är utan tvekan den kontinent som står inför störst utmaningar när det kommer till ekonomisk utveckling, fattigdom, jämställdhet, demokrati, fred och mänskliga rättigheter. Den borgerliga regeringen säger sig prioritera Afrika inom utvecklingssamarbetet, samtidigt som man har fasat ut det svenska biståndet till ett flertal afrikanska stater. Regeringen beslutade 2012 att fasa ut biståndet till Burkina Faso, ett av världens fattigaste länder. Vänsterpartiet anser att Afrika, utifrån kontinentens många och svåra utmaningar, måste prioriteras i det svenska utvecklingssamarbetet.

4.3 Skuldavskrivningar

När många stater i Afrika i dag tar steg mot demokrati och ekonomisk utveckling gör de det tyngda av skulder som ofta befolkningen eller de nuvarande ledarna inte beslutat om. Kostnaderna för räntor och amorteringar tar viktiga resurser från välfärds- och infrastruktursatsningar. Samtidigt innebär skuldsättningen en maktförskjutning från det skuldsatta landet till långivarna,

Fel! Okänt namn på

något som inte minst IMF och Världsbanken har använt sig av för att påtvinga många afrikanska länder en ekonomisk politik de inte velat genomföra.

Många av de afrikanska ländernas skulder är att betrakta som illegitima. Lånen gavs till icke-demokratiska regimer trots att långivarna var fullt medvetna om att lånen aldrig skulle komma befolkningen till del. Efter apartheidsfall var den nya sydafrikanska demokratiska regeringen under Nelson Mandela tvungen att betala den gamla regimens skulder. Den nya ledningen i DRK, Demokratiska republiken Kongo, som 2006 valdes i landets första flerpartival, tvingas nu betala räntor och amorteringar som uppstod under diktatorn Mobuto. Vänsterpartiet anser att illegitima skulder villkorlös ska avskrivas, att en skuldtribunal ska tillsättas i FN:s regi och att Sverige, på samma sätt som Norge, bör tillsätta en skuldrevision för att undersöka hur stor del av Sveriges fordringar som är legitima.

Omfattande skuldavskrivningar har genomförts för de fattigaste länderna. Mellan 1998 och 2010 sjönk skuldbördan för HIPC-länderna (Heavily Indebted Poor Countries) från 20 till 5 procent av statsutläggen. HIPC-initiativet lanserades 1996 av IMF och Världsbanken och omfattar i dag 39 länder, framför allt i Afrika söder om Sahara. Men vi ser nu hur skulderna snabbt ökar i spåren av den ekonomiska krisen samt ökade kostnader för livsmedel och drivmedel. Trots en skuldsanering på hela 120 miljarder USD har statsskulden i en rad länder snabbt ökat och börjat nå ohållbara nivåer igen. Exempelvis Moçambique, Etiopien och Niger kan snart vara uppe i samma skuldbördor som innan deras lån skrevs av. Organisationerna Erlas-sjahr.de och Jubilee Debt räknar med att hela 20 länder befinner sig i eller farligt nära en ny skuldcrisis, bl.a. Moçambique och Uganda.

Ska nödvändiga satsningar på infrastruktur och välfärd kunna genomföras i Afrika måste omfattande skuldavskrivningar genomföras. Skulderna är dessutom i många fall redan återbetalda flera gånger om, men de afrikanska länderna har fastnat i en negativ utveckling där de tvingas betala räntor på räntor utan att skulderna minskar. För Vänsterpartiet är det avgörande att dessa skuldavskrivningar är ovillkorade och att de inte belastar biståndsbudgeten. Sverige ska verka för att världens fattigaste länder får totala och ovillkorade skuldavskrivningar. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

4.4 Diplomatisk närvaro

Omfattande kontakter och relationer mellan Sverige och Afrika har byggts upp under decennier genom invandrade svenskar med rötter i Afrika, de gångna årtiondenas folkliga solidaritetsarbete med Afrika och Sveriges utvecklingssamarbete med många afrikanska stater. Sverige har i flera afrikanska länder ett gott anseende. Vårt land har i många fall kunnat spela en viktig roll i arbetet för demokrati och självständighet. Sverige skulle även i framtiden kunna spela en positiv roll, samtidigt som Sverige skulle kunna dra nytta av de erfarenheter och den kunskap som finns i Afrika. Tyvärr ser vi att utvecklingen på flera punkter gått i motsatt riktning. De svenska frivilligorga-

nisationer som verkar i Afrika har mötts av misstänkliggörande och svenska ambassader i bl.a. Botswana, Namibia, Senegal och Elfenbenskusten har lagts ner. Detta är en utveckling som Vänsterpartiet starkt motsätter sig. Vänsterpartiet vill i stället se ett utökat samarbete och utbyte mellan Sverige och Afrika, både när det kommer till kontakterna mellan stater och när det kommer till utbyte mellan folkrörelser och enskilda människor. Ett utökat och fördjupat samarbete mellan Sverige och Afrika kommer att kräva en förstärkt svensk diplomatisk närvaro i Afrika.

5 Utvecklingen i Afrika söder om Sahara – framsteg och bakslag

Afrikas samtliga 54 länder låter sig inte beskrivas vart och ett inom ramen för en riksdagsmotion. I denna motion har vi därför valt att lyfta fram en handfull länder, väl medvetna om att mycket finns att säga om utvecklingen i de länder som inte nämns i denna motion.

5.1 Sydafrika

De demokratiska valen 1994 innebar ett nytt kapitel i Sydafrikas historia. Nästan fem decennier av apartheidpolitik avslutades och Sydafrikas medborgare fick, oavsett etnicitet och hudfärg, formellt samma rättigheter. Att apartheid föll var ett resultat av decennier av folkligt motstånd i Sydafrika, solidaritetsrörelsernas arbete och de omfattande handelssanktionerna mot landet. Att Sydafrika blev en demokrati innebar att landet kunde gå från internationell isolering till att bli en viktig internationell aktör. Sydafrika är i dag medlem av G20-gruppen och var fram till december invalt i FN:s säkerhetsråd. I Afrika är landet en av de största ekonomierna och en central kraft inom Afrikanska unionen.

Sydafrikas stora utmaningar upphörde inte med de demokratiska valen 1994. De ekonomiska klyftorna i landet är fortfarande bland de största i världen och sammanfaller fortfarande i stora delar med sydafrikanernas hudfärg. Fattigdom, arbetslöshet, kriminalitet och korruption utgör fortfarande centrala utmaningar.

Sverige inledde sitt utvecklingssamarbete med Sydafrika på 60-talet genom humanitärt stöd till ANC. I samband med demokratiseringen av Sydafrika övergick utvecklingssamarbetet till ett mer traditionellt bilateralt utvecklingssamarbete. Sedan millennieskiftet har det svenska utvecklingssamarbetet successivt minskat och fokuseras i dag framför allt på frågor som rör hiv/aids. I december 2013 upphör det svenska bilaterala utvecklingssamarbetet med Sydafrika genom att Sveriges landstrategi för Sydafrika löper ut. Regeringen planerar inte att ta fram någon ny strategi för samarbetet med Sydafrika. I stället ska samarbetet fortsätta genom s.k. aktörssamverkan. Hur denna sam-

Fel! Okänt namn på

verkan ska utformas är fortfarande oklart, men faktum är att behoven fortfarande är stora av samarbete och utbyte mellan myndigheter, högskolor, institutioner och folkrörelser i Sydafrika och Sverige. Riksdagen bör ge regeringen i uppdrag att ta fram en strategi för framtida aktörssamverkan mellan Sydafrika och Sverige. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5.2 Zimbabwe

Zimbabwe har under en längre tid varit en auktoritär stat där yttrande- och mötesfriheten varit starkt begränsad och där oppositionella levt under konstant hot om förföljelse, utomrättsliga arresteringar och tortyr. President Robert Mugabe har sedan länge lämnat alla visioner och ideal bakom sig och satt sin egen maktposition före den zimbabwiska befolkningens bästa. Situationen i Zimbabwe är och har inte varit enkel eller svartvit, men det går inte att bortse från regimens stora ansvar för den politiska och ekonomiska situationen som drabbar vanliga zimbabwier oerhört hårt.

Zimbabwe är i dag i stort behov av en verklig jordreform där den svarta befolkningen får tillbaka den jord de bestals på under det brittiska kolonialstyret. Men när Mugabe använt jordfrågan och en retorik om kolonialism, så har det handlat om att skapa legitimitet för sin egen regim och misskreditera den brokiga oppositionen mot hans styre, inte om rättvisa för befolkningen.

I mars 2013 godkändes en ny konstitution genom en folkomröstning och i juli 2013 genomfördes president- och parlamentsval som vanns av Robert Mugabe och Zanu-PF. Oppositionen hävdade att omfattande valfusk förekommit. Valobservatörer från Afrikanska unionen menade att brister förekommit, men att valresultatet var legitimt.

Sverige bör tydligt stödja försöken till försoningsprocess i Zimbabwe och ökad respekt för de mänskliga rättigheterna. 2000 avbröt Sverige sitt bilaterala bistånd till Zimbabwe, stöd har i stället getts framför allt via FN och frivilligorganisationer. Den humanitära situationen i landet är allvarlig och fattigdomen ökar snabbt. Sverige bör därför ha beredskap för att kunna återuppta bilateralt bistånd till Zimbabwe så fort det finns tecken på en stärkt, stabil och varaktig respekt för de mänskliga rättigheterna i landet.

5.3 Demokratiska republiken Kongo

I få länder har plundringen och den ekonomiska exploateringen tagit sig så blodiga uttryck som i Demokratiska republiken Kongo, DRK. Utländska maktens och multinationella företags kamp om landets naturresurser har varit en röd tråd genom DRK:s historia. Vänsterpartiets syn på utvecklingen i landet har uttryckts mer utförligt i motionen "Kongo" (2008/09:U208).

Det blodigaste kriget i världen efter andra världskrigets slut ägde rum mellan 1998 och 2003 i DRK och kostade tre till fem miljoner människor livet. Kvinnor drabbades särskilt hårt, våldtäkter systematiserades och användes

som ett massförstörelsevapen i krigföringen samtidigt som mödradödligheten nådde fruktansvärda nivåer i de krigshärjade områdena. Det finns uppgifter om att så många som två miljoner kvinnor blivit våldtagna under och efter inbördeskriget.

En bräcklig fred framförhandlades under våren 2008 mellan rebelledaren Laurent Nkunda, ett tjugotal rebellgrupper och DRK:s president Joseph Kabila. Men inte heller detta avtal har hållits särskilt bra. Fortfarande pågår det stridigheter i landet, framför allt i de östra delarna. Fred i DRK förutsätter att plundringen av landets naturtillgångar upphör, att vinsterna från landets gruvor kommer befolkningen till del och att de illegitima skulder som uppstod under diktatorn Mobutos dagar skrivs av. Ska en långsiktigt hållbar fred byggas måste landets kvinnor inkluderas i framtida freds- och försoningsprocesser. FN:s resolutioner 1325 och 1820 är i detta sammanhang centrala verktyg.

Kampen om mineralerna är fortfarande en av de avgörande faktorer som driver stridigheterna vidare. Ansvar för våldet och kriget i DRK vilar tungt på de multinationella företag som är verksamma i landet och de länder som backar upp dem. I många fall har utländska företag beväpnat och finansierat lokala rebellgrupper och miliser samt spelat ut dem mot varandra för att garantera sin egen verksamhet.

Vänsterpartiet menar att de företag som importerar naturresurser bör se till att framställningen sker under förhållanden där rätten till liv kan skyddas och där mänskliga rättigheter inte kränks. Varje långsiktig lösning på konflikten måste garantera detta. Sverige måste i FN och EU kraftfullt verka för ett ingripande mot plundringen av Demokratiska republiken Kongos naturtillgångar. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5.4 Senegal

Senegal är ett av de politiskt och ekonomiskt viktigaste länderna i Västafrika. Demokratiska framsteg har skett, vilket underströks av det demokratiska presidentvalet 2012. Men fortfarande är behoven stora av en mer rättvis fördelning av landets resurser och en ökad respekt för de mänskliga rättigheterna. 2010 beslutade den borgerliga regeringen att stänga den svenska ambassaden i Dakar, ett beslut som Vänsterpartiet kritiserade.

Senegal är också skådeplatsen för en av Afrikas längsta, men samtidigt kanske mest bortglömda, konflikter. Sedan tidigt 80-tal har i landets södra provinser, Casamance-området, rests krav på ökat självstyre. 1990 tog delar av självständighetsrörelsen till vapen. Framst Guniea-Bissau, men även tidvis Gambia, har dragits in i konflikten som därigenom påverkat hela regionen negativt. Åtskilliga fredsavtal har undertecknats, men den pågående fredsprocessen är ytterst bräcklig och de brutna löftena är många. 2010 och 2011 utbröt nya stridigheter. Efter att Macky Sall vann presidentvalet 2012 har striderna avtagit och hoppet ökat om framgångsrika fredssamtal. Världssamfundet bör engagera sig för att stärka fredsprocessen och förhindra att konflikten blossar upp igen. Sverige bör därför ta initiativ inom ramen för EU och

Fel! Okänt namn på

FN för att uppmärksamma konflikten i södra Senegal. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5.5 Nigeria

Nigeria skulle kunna vara ett mycket rikt land. Landets enorma oljetillgångar skulle ha kunnat användas till att radikalt minska landets fattigdom och ligga till grund för ekonomisk utveckling. Landet var 2012 Afrikas största exportör av olja enligt Opec. Oljan står för 20 procent av BNP och 95 procent av exportinkomsterna. I stället har oljeintäkterna finansierat några av kontinentens grymmaste diktatorer och skapat enorma vinster för de multinationella företag som är verksamma i landet. 1999 ersattes den dåvarande militärdiktaturen av civilt styre, men inte heller detta har förmått omsätta oljeintäkterna till fattigdomsbekämpning och respekten för de mänskliga rättigheterna har inte förbättrats i någon större utsträckning.

I Nigerdeltat, där huvuddelen av oljeutvinningen sker, lever 70 procent av befolkningen på mindre än 1 dollar per dag. För stora delar av befolkningen är förorenade vattendrag och åkermarker det enda synliga resultatet av den enorma oljeutvinningen. I flera fall har lokala protester slagits ned med brutalitet. FN:s miljöprogram (Unep) uppskattar att det kan ta mer än 25 år för regionen att återhämta sig och föreslår att en särskild fond om inledningsvis 1 miljard USD ska upprättas för att påbörja saneringen.

Vänsterpartiet anser att de multinationella företagen måste ta sitt ansvar för att en större del av oljeintäkterna kommer nigerianerna till del, att den omfattande miljöförstöringen upphör och att den omfattande korruptionen upphör. Amnesty International kräver att Shell bidrar med det fulla beloppet, 1 miljard USD, för att starta upp fonden och därmed visa att de är redo att börja ta sitt ansvar. Vänsterpartiet stöder detta krav. Sverige bör verka för att oljebolagen som är verksamma i Nigerdeltat tar sitt ansvar och bidrar till att starta en fond för sanering av regionen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5.6 Mali

Under de två senaste åren har världens blickar riktats mot Mali efter att inbördeskriget i landet blossat upp igen i januari 2012, en militärkupp genomförts i mars samma år och Frankrike intervenerat militärt. Utvecklingen har varit dramatisk de senaste åren, men bottnar i grundläggande problem i Mali som går flera decennier tillbaka.

Mali är ett av världens fattigaste länder. Medellivslängden och skrivkunskapen är bland de lägsta i världen. På få platser är mödradödligheten högre. Centralregeringen har alltid varit svag. Under decennier har befolkningen i norra Mali, huvudsakligen tuareger, upplevt att de diskriminerats av regeringen och vid en rad tillfällen revolterat. Dessa stora utmaningar har förvärrats

av klimatförändringar, ökande livsmedelspriser, en växande narkotikahandel genom Sahara och väpnade konflikter i grannländerna.

Omfattande folkliga protester 1991 banade väg för politiska reformer och ökad respekt för de mänskliga rättigheterna. Under de två kommande decennierna genomförde Mali en rad i grunden demokratiska val, men den politiska ledningen i Bamako lyckades inte hantera landets grundläggande utmaningar. Efter Gaddafis fall skedde ett starkt inflöde av vapen från Libyen och turbulensen i regionen underblåste det redan starka folkliga missnöje som brett ut sig, inte minst i de norra delarna av landet. Denna utveckling i kombination med att flera militanta islamistiska grupper etablerat sig i landet utgjorde grundorsakerna till att inbördeskriget blossade upp 2012.

I dag finns en interimsregering i Bamako, en internationell FN-insats övervakar säkerheten i landet och landets parlament har antagit en plan för att återupprätta civilt och demokratiskt styre. I juli och augusti genomfördes presidentval och ett fredsavtal med tuaregrebellerna undertecknades.

Sedan 90-talet bedriver Sverige utvecklingssamarbete med Mali. I samband med kuppen 2012 avbröts det bilaterala stödet och det svenska biståndet kanaliseras i stället via FN-organ och frivilligorganisationer. I april 2013 återupptogs det bilaterala biståndet. Vänsterpartiet anser att det är av stor vikt att Sverige bedriver ett långsiktigt utvecklingssamarbete med Mali och välkomnade att regeringen 2010 beslutade att öppna en svensk ambassad i Bamako.

5.7 Burkina Faso

Burkina Faso är ett land med stora utvecklingsutmaningar. Landet är i dag ett av världens fattigaste länder, med plats 183 av 187 på Human Development Index. Genom sitt läge i Sahel är Burkina Faso ett av de länder som riskerar att drabbas hårdast av klimatförändringarna. Den nuvarande presidenten, Blaise Compaoré, har styrt landet sedan en militärkupp 1987 och i Utrikesdepartementets rapport om mänskliga rättigheter från 2010 säger man att ”respekten för mänskliga rättigheter i Burkina Faso uppvisar fortsatt vissa brister”.

Samtidigt sker framsteg i Burkina Faso. Landet har lyckats göra stora insatser i arbetet med vissa av millenniemålen, bl.a. när det kommer till att öka andelen flickor i skolan, minska mödra- och barnadödligheten samt minska spridningen av hiv/aids. Regeringen har inlett en massiv satsning på att utveckla det jordbruk som landets fattiga är direkt beroende av.

Behoven av utvecklingssamarbete är stora för att möta Burkina Fasos svåra utmaningar och stödja de positiva processer som pågår. Behoven är stora av partners som kan lyfta frågor om mänskliga rättigheter, jämställdhet och transparens.

Sverige bedriver sedan 2001 utvecklingssamarbete med Burkina Faso med goda resultat. Exempelvis har kvinnors ställning stärkts, fattiga människor har fått tillgång till rent dricksvatten, effekten av klimatförändringar har lindrats och stora mängder regnvatten har tagits till vara för en ökad jordbrukspro-

Fel! Okänt namn på

duktion. 2007 slog regeringen fast att man skulle bedriva ett långsiktigt utvecklingssamarbete med Burkina Faso.

Under de senaste åren har tyvärr antalet ”like-minded” partners minskat i Burkina Faso. Mervärdet av svenska insatser är med andra ord stort, om inte Sverige är på plats och lyfter de ibland kontroversiella frågorna är risken stor att ingen annan partner gör det heller. Trots det beslutade regeringen i december 2012 att inleda en utfasning av det svenska utvecklingssamarbetet med Burkina Faso. Vänsterpartiet anser att det var ett felaktigt beslut. Sverige bör fortsätta att bedriva ett långsiktigt utvecklingssamarbete med Burkina Faso. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5.8 Sudan

Praktiskt taget från det att Sudan blev en självständig stat 1956 har landet plågats av krig och konflikter. Det längsta kriget fördes mellan SPLA (Sudanese People’s Liberation Army) och centralregeringen i Khartoum. Kriget pågick i över 20 år och avslutades 2004. Men året innan hade stridigheter i stället blossat upp i Darfur och i östra Sudan, där olika rebellrörelser hade vuxit fram. Regeringen i Khartoum försökte med stor brutalitet slå ned upproren i Darfur, vilket skapade en konflikt som kostade hundratusentals människors livet och drev miljoner på flykt. Regeringen har till följd av detta anklagats för folkmord och Sudans president Omar al-Bashir begärdes 2009 häktad av Internationella brottsmålsdomstolen, anklagad för krigsförbrytelser och brott mot mänskligheten. 2011 utropades Sydsudan som en självständig stat efter en folkomröstning. Regeringen i Khartoum erkände Sydsudan, men relationerna mellan länderna är frostiga.

Konflikterna mellan Sudan och nuvarande Sydsudan såväl som i Darfur har sin upprinnelse i de stora sociala klyftor som finns i landet. Konkurrensen om resurser har dessutom skärpts i takt med att klimatförändringarna minskat tillgången till odlingsbar mark och vatten. Landet har även stora fyndigheter av både gas och olja. Den ojämlika fördelningen av vinsterna från dessa naturtillgångar har skapat starka inre motsättningar, som olika stormakter såsom USA och Kina inte dragit sig för att utnyttja för sina egna intressen. Sudan har blivit en arena för en kamp mellan stormakter. I sammanhanget går det inte att blunda för att även svenska Lundin Oil starkt kritiserats för sin verksamhet i Sudan. Det är viktigt att alla anklagelser mot de utländska oljebolagen grundligt utreds och att de som drabbats av oljeutvinning ersätts. Omvärlden måste också agera för att framtida oljeutvinning inte sker på bekostnad av de mänskliga rättigheterna. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Även om det finns en bräcklig fred och våldet i Darfur avtagit så är Sudan ett land fyllt av motsättningar som lätt kan blossa upp och omvandlas till väpnade konflikter och krig om man inte kommer till rätta med landets grundläggande problem, den ojämlika fördelningen av resurser och omvärldens försök att kontrollera landets naturtillgångar.

Sverige har sedan 70-talet bedrivit ett mindre utvecklingssamarbete med Sudan. Efter fredsavtalet 2005 har det samarbetet utökats. Sverige bidrar framför allt med humanitärt stöd genom FN, men bedriver också ett arbete med kvinnors rättigheter. Detta är viktigt eftersom kvinnors rättigheter är starkt begränsade i Sudan, bl.a. är tvångsäktenskap och könsstympning vanligt förekommande. För Vänsterpartiet är det viktigt att Sverige fortsätter att bedriva ett långsiktigt utvecklingssamarbete med Sudan, i synnerhet med fokus på frågor om flickors och kvinnors rättigheter.

5.9 Etiopien

1991 störtades diktatorn Mengistu Haile Mariam av en brokig allians av regionala och etniskt baserade grupper. Delar av denna allians bildade det nu styrande partiet EPRDF under ledning av premiärminister Meles Zenawi. De förhoppningar som fanns om tydliga demokratiska framsteg och ökad respekt för de mänskliga rättigheterna vid Mengistus fall har långt ifrån infriats. Under Zenawis styre har brotten mot de mänskliga rättigheterna varit omfattande, bl.a. har möjligheten för frivilligorganisationer och utländska NGO:er att verka i landet kraftigt begränsats. Fängslandet av de svenska journalisterna Martin Schibbye och Johan Persson understryker hur begränsad pressfriheten är i landet. Meles Zenawi avled i augusti 2012. Vi har inte kunnat se några tecken på att det inneburit några framsteg.

Förbindelserna till Eritrea har kraftigt försämrats, vilket resulterade i krig 1998–2000. Etiopien invaderade Somalia julen 2006, vilket resulterade i en humanitär katastrof. Även konflikterna inom Etiopien har ökat genom regimens övergrepp mot bl.a. oromofolket och befolkningen i landets östra delar, i Ogadenprovinsen. Bland annat Human Rights Watch anklagar Etiopien för omfattande krigsförbrytelser i Ogadenprovinsen.

Trots att Etiopien i dag är en starkt auktoritär stat som bidrar till att destabilisera Afrikas horn har kritiken mot landets brott mot de mänskliga rättigheterna varit begränsad från världssamfundet. Detta får betraktas som en konsekvens av att Etiopien lyckats etablera sig som en regional allierad till flera stormakter. USA ger i dag Etiopien militärt bistånd och länderna samarbetar djupt inom ramen för det s.k. kriget mot terrorismen. Storbritannien ger Etiopien omfattande budgetbistånd och Kina har dramatiskt ökat sina investeringar i landet. Behovet av länder som uppmärksammar situationen i Etiopien är stort. Sverige bör kraftfullt uppmärksamma de omfattande brotten mot de mänskliga rättigheterna i Etiopien såväl i sina bilaterala kontakter med regimen som i FN och EU. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5.10 Eritrea

Efter att först ha varit en italiensk koloni och efter andra världskriget brittiskt protektorat, tvingades Eritrea 1952 in i en federation med Etiopien. 1962

Fel! Okänt namn på

införlivades Eritrea i Etiopien, vilket ledde till ett trettioårigt krig mellan den eritreanska nationella befrielse rörelsen och Etiopien. Under detta krig störtades i Etiopien först monarkin under Haile Selassie och sedan diktaturen under Mengistu. I det krig som fördes mot Mengistu kämpade flera etiopiska regimfientliga rörelser på samma sida som de eritreanska befrielse rörelserna ELF och EPLF. Efter Mengistus fall genomfördes en folkomröstning i Eritrea och 1991 kunde Eritrea förklara sig som självständig stat. Sedan 1991 styrs Eritrea interimistiskt av EPLF, som bytt namn till PFDJ. Ledaren för EPLF/PFDJ, Isaias Afewerki, har av sin organisation utsetts till president, och har därefter utsett regering och styrt landet med dekret.

Situationen för de mänskliga rättigheterna har successivt kraftigt försämrats och Eritrea har utvecklats till en av Afrikas mest hårdföra diktaturer. Ett avgörande steg i denna utveckling togs 2001, då regimen stängde åtta tidningar och arresterade 15 journalister. Eritrea är numera ett av de få länder som saknar oberoende tidningar. En av de arresterade journalisterna var den svenske medborgaren Dawit Isaak. Sen dess har olika svenska regeringar försökt få Isaak frisläppt genom s.k. tyst diplomati. Det är uppenbart att denna strategi misslyckats. Därför är det hög tid att Sverige går över till en mer offensiv strategi, t.ex. genom att skicka en hög representant till Eritrea. Sverige måste i alla kontakter med Eritrea, bilateralt och genom multilaterala organisationer, kräva Dawit Isaaks omedelbara frisläppande. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5.11 Somalia

Sedan 1991 har Somalias södra delar härjats av ett av vår tids blodigaste krig. Kriget har tvingat uppemot tre fjärdedelar av befolkningen att lämna sina hem och dödstalen räknas i miljoner. Men kriget har långt ifrån omfattat alla delar av Somalia – utvecklingen i bl.a. Somaliland i norra Somalia har varit betydligt mer positiv.

Konflikten i Somalia kan inte bara beskrivas som ett inbördeskrig. Den militanta islamistgruppen al-Shabab har fått stöd utifrån. Grannländerna Etiopien och Eritrea har beväpnat och stött olika väpnade grupper samtidigt som USA flera gånger ingripit militärt i Somalia, under senare år som en del av landets s.k. krig mot terrorismen. Tydligast uttryck tog sig denna yttre inblandning genom Etiopiens invasion av Somalia juli 2006.

Sverige har vid tre tillfällen, 2009, 2010 och 2013, deltagit i den marina insatsen Atalanta utanför Somalias kust, vilken leds av EU. Insatsen har ett tydligt FN-mandat med huvudsyftet att garantera säkerheten för de humanitära transporter till Somalia. Vänsterpartiet har stött Sveriges deltagande i Atalanta. Samtidigt ser vi att det kommer att krävas betydligt mer än bara marina militära insatser för att komma till rätta med den omfattande piratverksamheten utanför Somalias kust. En av flera förutsättningar är att rovfisken i området, från bl.a. europeiska fiskefartyg, och dumpningen av giftigt avfall i havet upphör, så att det skapas möjlighet för fler somalier att försörja sig genom fiske i stället för genom piratverksamhet.

Fel! Okänt namn på

I dag finns det tecken på att inbördeskriget i Somalia kan vara på väg mot sitt slut. 2011 undertecknades en fredsplan av flera somaliska ledare och året därpå skapades ett nytt klanbaserat parlament, som i sin tur har valt en ny president. Sverige har möjligheter att spela en roll för en positiv utveckling i landet, bl.a. som medlem av den internationella kontaktgruppen för Somalia och genom den kunskap och de kontakter som finns bland invandrade från Somalia i Sverige. Vänsterpartiet anser att Sverige i EU, FN och andra internationella fora bör verka för att ett långsiktigt arbete för att en freds- och försoningsprocess ska påbörjas, som både behandlar förhållandena i Somalia och förhållandet mellan Somalia och de grannstater som är inblandade i konflikten i Somalia. Centralt är att landets kvinnor inkluderas i freds- och försoningsarbetet. Viktigt är också att det nuvarande vapenembargot upprätthålls och efterlevs, så att tillförseln av vapen upphör.

Sverige har i dag ett omfattande utvecklingssamarbete med Somalia som är inriktat på humanitär hjälp. Behoven av humanitär hjälp är stora, men när Somalia nu sakta tar steg i en positiv riktning finns det ökade möjligheter och behov av att stödja framväxten av de institutioner och positiva krafter som finns i det somaliska samhället. Sverige bör stödja arbetet för fred och demokrati i Somalia. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Stockholm den 3 oktober 2013

Hans Linde (V)

Torbjörn Björlund (V)

Siv Holma (V)

Jens Holm (V)

Kent Persson (V)